

ALMAN HUKUKUNA GÖRE KİŞİLİĞİN ÖZEL HUKUK YÖNÜNDEN KORUNMASI*

Yazan :
Prof. Dr. iur. Dr. h. c. Dr. h. c.
Ernst von CAEMMERER**

Çeviren :
Doç. Dr. Ergun ÖZSUNAY

I. 20. Yüzyılın İlk Yarısındaki Hukukî Durum

Fransız Hukukunda, Code civil'in 1382 ve 1383. maddelerinde yer alan haksız fiiller hukukuna ilişkin genel kural, saldırılara karşı zararı

* "Freiburg (i.Br.) Üniversitesi emekli öğretim üyelerinden sayın Prof. Dr. **Fritz von HIPPEL**'in 70. yaş günü için çıkarılan "**Armağan**" da (Festschrift für Fritz von Hippel zum 70. Geburtstage, Tübingen, 1971, s. 27-40) yayımlanan bu makale, yine aynı Üniversitenin öğretim üyelerinden, "Yabancı Hukuklar ve Özel Hukuk Enstitüsü Müdürü" Sayın Prof. Dr. iur. Dr. h.c. Dr. h.c. **Ernst von Caemmerer**'in izni ile çevrilmiştir. Çeviren, kendisine bu Enstitüde bir akademik yıl bilimsel çalışma olanağı sağlayan Prof. **Caemmerer**'e, bu vesile ile bir kez daha teşekkür etmeyi borç bilir." **Ergun Özsunay**.

** **Fritz von Hippel**'e ithaf etmek istediğim bu makale, "**Gesellschaft für Rechtsvergleichung**" ile "**Société de Législation Comparée**'nin düzenlediği bir toplantıda, 12 - 14. Mayıs 1966 tarihlerinde Baden - Baden'de, Alman ve Fransız hukukçuları arasında yapılan bir kollokyuma sunulmuş kısa bir bildiriden ibarettir. Tartışmanın konusu, "**Almanya'da ve Fransa'da Kişiliğin Korunması Bakımından Dogmatik ve Hukuk Politikasına İlişkin Sorunlar**" idi. Tartışmaya hazırlık olmak üzere, Profesör Roger Nerson, Michel Fromont, Hermann Weitnauer, Hans - Heinrich Jescheck ve benim tarafımdan kısa bildiriler verilmişti. Bu bildirinin Fransızcası ve tartışmalara ilişkin bir özet "**Journées Juridique de la Société de Legislation Comparée**" de yayımlanacaktır. Makalenin Fransızca çevirisinde de bu "kısa bildiri" biçimi değiştirilmemiştir. Bu konudaki öğretiyi için ders kitapları ile şerhlerdeki ve özellikle aşağıdaki eserlerdeki ayrıntılı bilgilere yollama yapılabilir : **Enneccerus - Nipperdey**, Allgemeiner Teil, 15. Auflage 1959, § 101; **Nipperdey** (Wiese ile), Freie Entfaltung der Persönlichkeit, Bettermann - Nipperdey'de, Die

giderim istemleri tanımak suretiyle, kişiliği koruyabilmek olanağını verir. Oysa *Alman Medenî Kanunu*'na (BGB) göre, hukukî durum büsbütün farklıdır. (Kasden ya da ihmâl ile) başkasına zarar veren her kusurlu fiilin, faili, zararı giderimle yükümlü kılacağına ilişkin genel bir hüküm BGB'ye alınmamıştır. BGB, bu konuda, belli başlı yeni kodifikasyonlar ile karşıt durumda bulunmaktadır. Bunlar, örnek olarak, hemen hemen aynen *Code civil*'in 1382 ve 1383. maddelerini izlemişlerdir. *Avusturya Medenî Kanunu*'nun (ABGB) § 1295 hükmü, *İsviçre Borçlar Kanunu*'nun (OR) 41. maddesi, 1942 tarihli *İtalyan Medenî Kanunu*'nun (Codice civile) 2043. maddesi ve 1946 tarihli *Yunan Medenî Kanunu*'nun 914. maddesi — bu önemli kodifikasyonların sadece bir kaçına göz atmak yeter —, başkasına, haksız ve kusurlu olarak zarar veren herkesin, sebep olduğu zararı giderimle yükümlü olacağına ilişkin *genel ilkeyi* belirtirler.

Ne var ki, BGB'nin, böyle genel bir kuralı benimsememiş olması, yasa koyucunun, maddî sonuç bakımından başka bir çözümü benimsemek kasdından doğmamakta idi. Bu durum, bir "kusur"un ne zaman söz konusu olduğu, başkasına zarar vermenin ne zaman haksız ve kusurlu sayılacağı sorusunun yargıca bırakılmayıp, bu sorulara bizzat kanunun cevap vermesi gereğine inanılmasından doğuyordu.

Bu soruların cevabı, kalın çizgiler halinde, aşağıdaki biçimde verilmiştir. (Ayrıntılar, kuşkusuz, bir yana bırakılmalıdır): Bir kimse, kasden ya da ihmâl ile *başkasının hayatına, bedenine, sağlığına veya özgürlüğüne tecavüzde* bulunuyorsa, bir *haksız fiil* sözkonusudur (BGB § 823/f. 1). Ayrıca, başkasının mülkiyet hakkına ya da başka bir mutlak hakkına, kasden veya ihmâl ile tecavüzde bulunulması durumunda da bir haksız fiil mevcuttur (BGB § 823/f. 1). Bundan başka, bir kimsenin, *başkalarının korunmasına hizmet eden kanun hükümlerini* (BGB § 823/f. 2) kusurlu olarak ihlâl etmesi halinde de, yine özel hukuka ilişkin bir haksız fiilden sözedilir. Burada, her şeyden önce, *ceza hükmü koyan kanunlar* ile *polis (zabıta) hukukuna ilişkin hükümler* gözönünde tutulmaktadır. Hakaret, bir kimse hakkında kötü sözler söyleme, sövme, aldatma, güveni kötüye kullanma, şiddete başvurma, şantaj, yalan yemin, trafik kurallarının, kazaların önlenmesine ilişkin kuralların, besin maddeleri ile ilâçlara ya da imar hukukuna ilişkin kuralların kusurlu olarak

Grundrechte IV 2, 1962, s. 741 vd.; **Erman - Weitnauer**, BGB, 3. Auflage, 1962/1964, Anhang zu § 12 : Das allgemeine Persönlichkeitsrecht; **Lehmann - Hübner**, Allgemeiner Teil, 15. Auflage 1966, § 59, s. 427 vd.; **Larenz**, Schuldrecht II, 7. Auflage, 1965, § 66, s. 407 vd.

ihlâli, hep başkalarının korunması amacıyla konulmuş kanunların ihlâline ilişkin örnekler teşkil eder. Bu tür ihlâller, sadece ceza hukuku ya da polis (zabıta) hukuku yönünden “suç” olmayıp, BGB § 823/f. 2’ye göre, aynı zamanda, Özel Hukuk açısından da, “haksız fiil” sayılırlar. Bundan başka, ahlâka aykırı bir davranışla, başkasına kasden zarar verilmesi halinde, zarar verenin, zararı giderimle yükümlü olacağına ilişkin “genel kural” da (BGB § 826), “boşluk doldurucu” olarak müdahalede bulunur. Bunlara, bir kaç tane de, tipik olmayan hukukî olgunun eklenebilmesi olanağı da vardır. BGB, böylelikle, hukuka aykırı olarak, başkalarına zarar verilmesi ile ilgili, akla gelebilecek tüm durumları kapsadığına inanmıştır.

Bu nedendir ki, bu durumların dışında, “kusur dolayısıyla genel bir sorumluluk” kabul edilmemiştir. Böylece de, dolayısıyla zararlarda ve sırf şansların ya da malvarlıksal çıkarların tehlikeye sokulması durumlarında, sınırsız bir sorumluluğun önüne geçilmek istenmiştir.

Bu düzenleme, genellikle tatmin edici olmuştur. Ancak, bunda, özellikle iki yönde boşluk bulunduğu görülmüştür. İlk olarak, *muhtemel bir ihmâl yüzünden başkasının iktisadî çıkarlarının ihlâlinden dolayı sorumluluğun sözkonusu olabileceği durumlar* mevcuttur. Burada, bir yandan *haksız rekabete karşı çıkarılan özel yasal düzenleme*; öte yandan da, BGB’nin düzenini önemli ölçüde değiştiren ve başkasının meslekî faaliyetine zarar verilmesinden dolayı sorumluluğu kabul eden, eli açık *içtihat* yardımcı olmuştur. Örneğin, bu sonuncu durum, bir rakibe kusurlu olarak asılsız patent uyarmalarında bulunmak suretiyle verilebilecek ve bazı durumlarda önemli olabilecek zararlarda sözkonusudur.

İkinci boşluk ise, bugün bizim için ilginç olan *kişiliğin korunması* alanında kendisini göstermiştir. Doğaldır ki, önceleri bu boşluk, gerek mahkemeler tarafından; gerekse öğretilde, genellikle bir boşluk olarak kabul edilmemiştir.

BGB, kişinin varlıklarından, hayat, beden, sağlık ve özgürlük üzerindeki hakları açıkça korumaktaydı (§ 823/f. 1) Bundan başka, *ad üzerindeki hakkın korunmasına* ilişkin hükümler de konulmuştu (BGB § 12). Ayrıca, *özel düzenlemeler* ile, özellikle yakın tarihe ait resimlere ilişkin belirli sınırlamalarla, *kişinin resmi (fotoğrafı) üzerindeki hakkı* da, yayımlamaya karşı korunmuş bulunuyordu (*Kunsturhebergesetz*, §§ 22-24). *Şeref ve ticarî itibar* da, ceza kanunları ile (StGB §§ 185 vd.; BGB § 823/f. 2) olduğu kadar; medenî hukuk yönünden de, özel hükümler ile koruma görmekte idi (BGB § 824; UWG § 14). Bunun dışında, *İs-*

viçre Medenî Kanunu (ZGB) m. 28 örneğinde olduğu gibi, “kişisel ilişkilerde her türlü haksız tecavüz”ün tüm olarak, haksız fiiller hukukunun kapsamına sokulup sokulmaması gerektiği ise tartışmalı idi. Bu konuda herkesten önce *Gierke* ve *Kohler* çaba göstermişlerdi. *Savigny* ise, *Donnellus* ile olan çekişmesi sırasında, bir “kişilik hakkı”nın varlığını reddetmekte idi. Doğaldır ki, *Savigny*’nin reddinin nedeni, kişiliğin korumaya değer olmayışı değil, fakat bir kişilik hakkının tanınması halinde, bu hak üzerinde tasarrufta bulunulabileceği yolundaki, reddedilmesi gereken görüşün desteklenmesi ihtimali idi. BGB’nin yürürlüğe girmesinden sonra, “kişiliğe ilişkin başka ilişkiler”e, özellikle kişinin gizlilik alanına, kişisel karar verme ve faaliyet özgürlüğüne yapılan haksız ve ahlâka aykırı tecavüzlere karşı, BGB § 826 vasıtasıyla korumayı yeterli bulan “daha tedbirli görüş” (*von Tuhr, Enneccerus, Kipp, Planck, Oertmann*), basım görüş olarak kaldı. Kişiliğe, genel bir koruma tanımakla, kolayca ucu bucağı olmayan bir noktaya gelineceği sanılıyordu.

Bundan dolayıdır ki, *Reichsgericht* (Alman İmparatorluk Mahkemesi), sürekli içtihadında, “genel bir sübjektif kişilik hakkı tanımının yürürlükte bulunan Medenî Hukukumuz ile bağdaşmayacağı” görüşünü belirtiyordu. Bu kararlar, özellikle çalışma ve iktisadî alandaki mücadelelere; iktisadî ve meslekî bakımdan gelişme özgürlüğüne işçi çıkarma ve boykot suretiyle yapılan tecavüzlere ilişkin bulunuyordu. İçtihat, ancak çok aşırı olan, bu yüzden de, ahlâka aykırı olduğuna hükmolunan “aşırılık durumları”nda, BGB § 826 uyarınca, olaya müdahale etmek istiyordu¹. Diğer durumlarda ise, “genel bir kişilik hakkının reddi” sürekli şekilde tekrarlanıyor; bununla beraber, bazı somut durumlarda, başka yollardan, özellikle *yaratıcı hukuktan* (fikrî hukuktan) türeyen hakların cömert bir şekilde genişletilmesi suretiyle yardım çareleri aranıyor².

Ancak, Nietzsche’nin mektuplarına ilişkin ünlü karardan³ sonra, gerçek bir manevî yaratma (eseri) olarak bir *yaratıcı hakkında* (fikrî hak) temellenmedikçe, özel mektuplar, günceler ve gizli (mahrem) notlar, yayımlanmaya ve başkalarına açıklamalara karşı korumasız kalmakta idi.

Bununla beraber, içtihat, geri kalan koruma araçlarında, genellikle hayırseverliğini esirgemiyordu. Hiç değilse derece mahkemeleri, kişilerin

1 RG’nin 29. Mayıs 1902 tarihli kararı için: RGZ 51, 369 (373); RG’nin 14. Aralık 1902 tarihli kararı için: RGZ. 56, 271 (275); RG’nin 4. Ekim. 1906 tarihli kararı için: RGZ 64, 155 (156).

2 RG’nin 8. Haziran. 1912 tarihli kararı için: RGZ 79, 397 (398); RG’nin 12. Mayıs. 1926 tarihli kararı için: RGZ 113, 413 (414).

3 RG’nin 7. Kasım. 1908 tarihli kararı için; RGZ 69, 401 (403).

adı üzerindeki hakkı ile resmi üzerindeki hakkına ilişkin kuralları cömertçe uygulamakta idi. Böylece de, belirli durumlarda, gerçekte yaşayan kişilerin başka adlar ile anıldığı ve bu şekilde de, ilgilinin özel hayatını kamuya açıklanmış olduğu romanlara, tiyatro eserlerine ve filmlere karşı bir koruma sağlanabilmekte idi. Bu şekilde, geçmişe göz atılınca, içtihadın, kişinin, kişisel karar alma özgürlüğü ve gizlilik alanına yapılan tecavüzlerle savaş uğrunda, BGB § 826'dan türeyen olanaklardan geniş ölçüde yararlanmış olduğu söylenebilir. Nitekim, meslek hayatına, iş hukuku ya da kartel hukukuna ilişkin mücadele tedbirlerine ait sayısız mahkeme kararı bunu kanıtlamaktadır. İctihat, çok eski sabıkların ya da çocukken işlenmiş kabahatlerin yıllar sonra gereksiz olarak teşhir edilmesine aynı şekilde karşı durmuştur. Ne var ki, her olayda, kınanma durumunun, ahlâka aykırı bir davranışa esas teşkil etmesi aranmıştır.

II. Alman Federal Mahkemesinin 1954 yılından bu yana yeni içtihadı

“*Schacht Mektubu Olayı*” adıyla anılan, 25 Mayıs 1954 tarihli kararı ile⁴, *Alman Federal Mahkemesi*, Reichsgericht'in (İmparatorluk Mahkemesi) içtihadından ayrılarak, “genel bir kişilik hakkı”nı tanımıştır. Bundan sonra, kişilik, sadece BGB § 826'ya göre, ahlâka aykırı tecavüzlere karşı değil, fakat kusurlu (hattâ ihmâlden doğan) tüm fiillerin sebep olduğu ihlâllere karşı da korunmuştur. Alman Federal Mahkemesinin bu hükmü, kişiliğin korunmasına ilişkin sorunlar bakımından, çok kesin bir dönüş noktası teşkil etmektedir.

Bu dönüş, iki şey, “birlikte sebep” olmuştur. İlk olarak, yüzyılın başına doğru, kişilik hakkına ilişkin temel sorunlar köklü bir şekilde değişmiştir. Tekniğin gelişimi, teleobjektif, küçük tofoğraf makinaları, dinleme cihazları, ses kayıt âletleri ve daha yeni olarak mikro dinleme araçları, başkalarının, önceleri bu tarzda bilinmesi mümkün olmayan özel hayatına (gizlilik alanına) sızmak için olanak hazırlamıştır. Böylece, Medenî Hukuk yönünden, kişiliğin açık bir şekilde korunması artık kaçınılmaz bir durum almıştır. Aynı zamanda, basın, sinema, radyo ve TV kişiliğe tecavüzlerin etkilerini, bir önceki kuşağın düşünemeyeceği bir ölçüde, geniş bir alana yaymıştır.

İkinci olarak, konunun, anayasa hukukunu ilgilendiren yönü de, köklü bir değişim geçirmiştir. Federal Almanya Cumhuriyetinin, 23 Mayıs 1949 tarihli Anayasası, 1. maddesinde şu hükmü koymuştur: “İnsa-

4 BGH'un 25. Mayıs. 1954 tarihli kararı için: BGHZ 13, 334 vd.

nın şeref ve haysiyeti kutsaldır. Devlet gücünü kullanan tüm ilgililer, insanın şeref ve haysiyetine saygı göstermek ve onu korumakla yükümlüdürler.” Bundan başka, Anayasa, 2. maddesinde, başkalarının haklarını ihlâl etmediği veya anayasal düzene ya da ahlâk ve âdaba aykırı düşmediği sürece, “*kişiliğin serbestçe geliştirilmesi hakkı*” nı güvence altına almıştır.

BGB § 823/f. 1 anlamında bir “hak” olarak, “genel bir kişilik hakkı”nın tanınması için *Coing* ve *Nipperdey*, çaba harcamışlardır⁵. Alman Federal Mahkemesi, 25 Mayıs 1954 tarihli *Schacht Mektubu Olayı*’nda, bu hakkı tanımıştır. Böyle bir hakkın tanınmasının, anayasa hukuku yönünden gerekli olup olmadığı tartışma konusu olmuş ise de, bu tartışma çabucak aşılmıştır. Bunun nedeni, böyle bir hakkın tanınmasına olanak veren bir yolun her zaman mevcut olmasıydı. Zira, BGB § 823/f. 1, mutlak bir koruma görmesi gereken yeni hukukî durumların sözkonusu olduğu, “*değişen hukuk düzeni*”ne yollama yapmaktadır.

Alman Federal Mahkemesi, kendi tutumunu, etkileyici nitelikteki bir çok kararda açıkça belirlemiştir. Böylece, günümüzde herkes tarafından genellikle tanınmış bulunan bir “*yargıcın hukuku yaratması*” olayı sözkonusudur. Alman Federal Mahkemesinin 25 Mayıs 1954 tarihli kararı da, Fransa’da, Code civil’in m. 1384/f. 1’in Yargıtay tarafında “*keşfi*” gibi⁶, çoktan beri hukukî görüşteki değişikliğin artık olaya çıkmasına hizmet eden “*büyük kararlar*” arasında yer alır. Alman Federal Mahkemesinin bu kararı ile, onu izleyen diğer kararlar, kısa bir süre içinde, bugüne değin süregelen hukukî durumu köklü ve aynı zamanda herkesi da inandıracak bir biçimde değişmiştir.

Schacht Mektubu Olayı’nda, bir avukatın büyük bir haftalık dergiye gönderdiği bir mektup sözkonusudur. Avukat, müvekkili adına, dergiden, basın yoluyla bir düzeltme yapılmasını istemişti. Avukatın gönderdiği yazı, “Okuyucu Mektupları” başlığı altında, tanınmayacak bir biçime sokularak yayınlanmıştı. Yayım, hakaret teşkil edici bir nitelik taşımıyordu. Ancak, insan olarak ve politik bakımdan, avukatı bambaşka bir çehre ile tanıtıyordu. Böylece, avukat, kişilik hakkına tecavüz edildiği düşüncesi ile dâva açabilmiştir. Daha sonraki kararlar ise, “*birine*

5 *Coing* (Staudinger’in BGB’ye ilişkin Kommentar’ında, 11. Bası, 1957, 1. Fasikül 1954) § 1 Vorbem. 17 vd.; *Coing*, SJZ 1947, 642; *Enneccerus-Nipperdey*, Allgemeiner Teil, 14. Bası, 1952, § 78 I 2.

6 Fransız Yargıtayınının 16. Haziran. 1896 tarihli kararı için: S 1897. 1. 17, D.P. 1897. 1. 433.

birakılan gizli notların korunması" na⁷, bir "*film yıldızının korunması*" na, bir motosiklet reklâmında resmi yayımlanan "*güncel (aktüel) bir kişinin korunması*" na⁸ ve "*hasta kâğıtlarının açıklanmasına karşı kişiliğin korunması*" na⁹ ilişkindir. Bu kararları, bir ev sahibesi bayanla bir meslek kadınının, kendilerine ait yerlerde yapmış oldukları, muhtemelen özel bir görüşme sırasında *gizlice fotoğraflarının çekilmesi* ve bu resmin, yığınlara hitap eden bir dergide, boykot için tahrikte bulunmak amacıyla kullanılmasına¹⁰, *görüşmelerin gizlice ses bandına alınmasına*¹¹ ve bir sanayicinin resminin ya da bir "*Kamu ve Kilise Hukuku Profesörü*" nün adının, *cinsel gücü arttırıcı bir ilâçla ilgili reklâmlarda*, kusurlu bir davranışla *kullanılmasına*¹² ve diş protezlerinin dayanaklılığını sağlayan preparatlara ilişkin bir reklâmla ilişkili olarak *ünlü bir ses sanatçısının adının anılmasına*¹³ ait kararlar izlemiştir.

Bütün bunlar, yeni vücuda getirilen "*kişiliğin korunması*" görüşü içinde, Alman Federal Mahkemesinin ele aldığı çok sayıdaki olaylara ilişkin en önemli kararların sadece bir kısmından ibarettir. Daha yeni olarak, *Kraliçe Süreyya* ile, kişisel sorunlar üzerine yapılmış olduğu ileri sürülen, fakat aslında, kesin olarak mevcut olmayan bir konuşmanın yayımlanmasına ilişkin karar ile¹⁴, kişinin "*gizlilik alanı*" nın korunmasına örnek olmak üzere "*Gretna - Green Kararı*" nı da anmak yerinde olur¹⁵. Bu son olayda, bugüne kadar kamunun ilgisini üzerine çekmemiş, basit bir burjuva ailesinin ergin olmayan küçük kızı, ana babasının razı olmasına karşın, *Gretna - Green*'de evlenmeye teşebbüs etmiş ve bir gazete de, bu aile içi çekişme ile ilgili olarak, ilgililerin adlarını da anmak suretiyle caiz görülmeyecek bir yayın yapmıştı.

Böylece, bugün Alman Hukukunda, kişiliğe ve kişisel ilişkilere yapılan tecavüzlere karşı, "*genel kural*" niteliğini taşıyan bir koruma mevcuttur. 1957 yılında, Düsseldorf'ta toplanan 42. *Alman Hukukçular Gü-*

7 BGH'un 26. Kasım. 1954 tarihli kararı için: BGHZ 15, 249 vd. (**Cosima Wagner**).

8 BGH'un 8. Mayıs. 1956 tarihli kararı için: BGHZ 20, 345 vd.

9 BHG'un 2. Nisan. 1957 tarihli kararı için: BGHZ 24, 72 vd.

10 BGH'un 10. Mayıs 1957 tarihli kararı için: BGHZ 24, 200 vd.

11 BGH'un 20. Mayıs. 1958 tarihli kararı için: BGHZ 27, 284 vd.

12 BGH'un 14. Şubat. 1958 tarihli kararı için: BGHZ 26, 349 vd. (**Erkek Süvari Olayı**); BGH'un 19. Eylül. 1961 tarihli kararı için: BGHZ 35, 363 vd. (**Sarmaşık Kökü Olayı**).

13 BGH'un 18. Mart. 1959 tarihli kararı için: BGHZ 30, 7 vd.

14 BGH'un 8. Aralık. 1964 tarihli kararı için: NJW 1965, 685 vd.

15 BGH'un 26. Ocak. 1965 tarihli kararı için: VersR 1965, 477 vd.

nü'nde, kişiliğin korunması için, Alman Federal Mahkemesinin anladığı anlamda, yasal bir müdahalenin yapılmasına ilişkin bir karar da alınmıştır. Bunun üzerine Federal Hükûmet, 1959 yılında Federal Meclise, kişiliğin ve şeref ve haysiyetin, medenî hukuk yönünden korunması için yeni bir düzenleme yapılmasına ilişkin çok ilginç ve üzerinde titiz bir şekilde çalışılmış, bir kanun tasarısı sunmuştur¹⁶. Bu tasarı, parlamentoda hiç görüşülmediği gibi, yeniden üzerinde de durulmamıştır. Ne var ki, geçmiş olaylar gözden geçirilirse, sonuç olarak böyle bir duruma pek fazla üzülmemek gerektiği söylenebilir. Zira, aslında bu sorunlar uygulamanın elinde daha iyi bir çözüme kavuşturulmuştur.

Genel hüküm, içtihada, dikkatle tartmak ve değerlendirme yapmak suretiyle, “kişiliğin korunması”nı geliştirme olanağını vermektedir. Hiç kuşkusuz, bunun sistematik bir biçimde olması mümkün değildir. Hukuk, tıpkı “genel hükümlerin diğer alanları”nda olduğu gibi, daha çok “case law” biçiminde ve böylece de, mahkemelerin önüne getirilen olaylara bağlı olarak gelişir. Ancak, Alman Federal Mahkemesinin, “kişiliğin korunması”nı geliştirme ve her olayın özelliğine uygun olarak sınırlama görevini, büyük bir titizlik ve dikkatle, mükemmel bir biçimde yerine getirdiğini saptayabilmek mümkündür.

Alman Federal Mahkemesi, daha baştan itibaren, “genel hükümlerin genişliği ve belirsizliği nedeniyle”¹⁷, “genel bir kişilik hakkı”nın kişiliğin korunmasında nereye kadar uzanabileceğinin, genel bir kural biçiminde saptanamayacağını belirtmiştir. Yüksek Mahkemeye göre, burada her zaman bir “değerlerin ve çıkarların dengelenmesi” sorunu sözkonusudur. Örneğin, zarar görenin, hileli bir şekilde, bir çifte tazminat istemi şüphesi altında bulunduğu bir olayda, aslında gizli olan ve beyin sarsılması ile belirlenmelere ilişkin bulunan hastane kayıtları ve sigorta belgeleri, somut olayda durumun açığa vurulmasına ilişkin çıkar daha ağır bastığından, sigorta şirketi tarafından açıklanmıştır¹⁸. “*Kişiliğin görünümünün korunması*”, konu alınan kişinin ya da ölümü halinde, kendisine en yakın olanların haklı çıkarlarına tecavüzde bulunulmadıkça, hiç bir zaman, günün olaylarında yer alan kimselerin, filmlere, oyunlara, ya da romanlara konu edinilmelerini önleyecek derecede ileri gitmez¹⁹. Bu konuda,

16 Federal Hükûmet Yayını 217/59; Federal Meclis 3. Seçim Dönemi Yayını 1237 (1959).

17 BGH'un 2. Nisan 1957 tarihli kararı için: BGHZ 24, 72 vd. (78).

18 BGH'un 2. Nisan 1957 tarihli kararı için: BGHZ 24, 72 vd.

19 BGH'un 15. Kasım 1957 tarihli kararı için: BGHZ 26, 52 vd. (67) (Conan Doyle).

mahkemelerin ne derece güç görevler ile karşılabileceklerini, halen mahkemede görülmekte olan *Klaus Mann*'ın, oyuncu *Gründgens*'e çok ağır saldırılarla dolu bulunan "*Mephisto*" adlı romanına ilişkin dâva çerçevesinde sürüp giden hararetli basın tartışması göstermektedir.

Hukuk politikası yönünden en güç sorun, kamuyu aydınlatırken ya da eleştiride bulunurken, basının, radyonun, TV'nin ve sinemanın "*haklı çıkarların gözetilmesi*" ne dayanıp dayanamayacağı noktasında toplanıyordu. Reichsgericht, şeref ve haysiyete yapılan tecavüzlerde, basına "*özel bir durum*" tanımamıştı. Bir kimse, sadece korunmaya değer nitelikteki çıkarlarını ya da hiç değilse kendisini kişisel yönden ilgilendiren çıkarları gözönüne alarak hareket etmiş bulunduğu takdirde, sorumluluktan kurtulabiliyordu. Alman Federal Mahkemesi, Reichsgericht'in bu görüşünü parçalamıştır. Bu karar, "temel ilkeler getiren" büyük bir adımdı. *Alman Federal Mahkemesine* göre, kamuyu aydınlatma bakımında ciddi bir çıkarın sözkonusu olduğu olaylar hakkında bilgiler verir ve tutumlar alırken, basın, radyo, TV ve sinema bir "*kamu görevi*"ni yerine getirmektedir²⁰.

Bu ilke, sonradan önemli bir dizi kararlarla daha da geliştirilmiştir²¹. Hiç kuşku yok ki, habere ya da eleştiriye konu olan kişi de, korumasız bırakılmamıştır. Somut durumları özenli bir şekilde değerlendiren, yukarıda andığımız kararlarda belirtildiği gibi, koruma, sadece "*haklı çıkarların gözetilmesi*" görüşünden, sorumluluk bilinci ile hareket edilmesi halinde tanınıyordu. Buna karşı, gerçek olmayan haberlerin, sorumsuzca başkalarına iletilmesi ya da önemli olgular bir yana atılarak veya abartma suretiyle, olayların tanınmayacak bir şekle sokulması hukuka aykırı sayılıyordu. Bundan başka, "eleştirme hakkı"nın da, şeref ve haysiyete yapılan, ağır ve yavan tecavüzleri içine almadığı kabul ediliyordu²².

20 BGH'un 12. Aralık. 1959 tarihli kararı için: BGHZ 31, 308 vd.

21 BGH'un 24. Ekim. 1961 tarihli kararı için: BGHZ 36, 77 vd. (**Bir bankacının silâh ticaretine katıldığı hakkında bir habere ilişkin**); BGH'un 5. Ekim. 1961 tarihli kararı için: NJW 1964, 1471 vd. (**Ahlâk Eleştirisi**); BGH'un 5. Mart. 1963 tarihli kararı için: NJW 1963, 902 vd. (**Mahkemeden Haberler**); BGH'un 11. Mayıs. 1965 tarihli kararı için: JZ 1965, 444 (**İhtisamsız Yaşam**).

22 BGH'un 5. Mart. 1963 tarihli kararı için: BGHZ 39, 124 vd. (**Bayan TV Spikeri**).

III. Kişiliğe Yapılan Tecavüzlerde Hukukî Çareler

1. Önleme dâvası ve ihtiyatî tedbir.

19. yüzyılın Ortak Hukuk İlmi, “*actio negatoria*” yı (müdahalenin önlenmesi dâvası), genel bir “*mülkiyeti koruma dâvası*” (Eigentumsschutzklage) olarak geliştirmişti. Bir kimsenin mülkiyet hakkı, herhangi bir şekilde tecavüze uğradığında, şayet başka tecavüzlerden de korkuluyorsa, yapılan tecavüzün tekrarlanması tehlikesi mevcutsa, bir önleme dâvası açılabilir. Bunun için, bir zararın doğmuş olması gerekli değildir. Bir zarar olmaksızın, mahkemeye başvurulabilir. “*Önleme dâvası*” (Unterlassungsklage), modern Alman Hukukunda, miras yoluyla geçen yapı hakkı (Erbbaurecht), yararlanma (intifa) hakkı, rehin hakları, ticaret ünvanı, firma adı ve markalar, patent hakkı ve yaratıcının hakları (fikrî haklar) v.b. gibi, diğer bütün mutlak hakları içine alacak biçimde genişletilmiştir. Bu haklara tecavüz halinde de, şayet tecavüzün tekrarlanması tehlikesi varsa, bunun önüne geçilmesi dâva edilebilir. İcra hukuku bakımından, önleme talebi, her çeşit tecavüz durumunda, para ya da hapis cezası verilmek suretiyle (ZPO § 890) yerine getirilir. Pratik bakımdan, önleme dâvası, dâvalının, dâvacı tarafından kendi hakkına yapılmış bir tecavüz olarak nitelenen fiillerinin, para ya da hapis cezası tehditi altında, mahkeme hükmü ile yasaklanması amacını güder.

Kanun, önleme dâvasını, rekabet ihlallerini de içine alacak biçimde genişletmiştir. *Reichsgericht*'in uygulaması, bunu da aşarak, 1901'den bu yana, herhangi bir sübjektif hakkın ihlâli sözkonusu olmasa bile, önleme dâvasını *tüm haksız fiiller* için kabul etmiştir. Böylece, önleme dâvası, BGB § 826'ya göre, ahlâka aykırılık nedeniyle caiz olmayan, *tehdit edici boykot tedbirlerine karşı savunmada*²³ ya da *şeref ve haysiyete yapılan tecavüzler ile itibar kırıcı iddialara karşı savunmalarda* (BGB §§ 823/f. 2, 824) kabul edilmiştir²⁴.

“*Zararı giderim dâvası*”na karşıt olarak, önleme dâvasında bir “kusurun varlığı” da aranmamıştır. Burada, hukukî ya da fiilî bir durumu hakkında, muhtemelen yanlış değerlendirme yapan dâvalıya herhangi bir kusur isnat edilemese dahi, dâvacıyı tehdit eden ihlâlin, salt objektif bakımdan hukuka aykırı olması yeter. Böylece, önleme dâvası, hiç kuşkusuz “ilerisi için”, objektif yönden neyin caiz olabileceğini açıklamaktadır.

23 RG'in 11. Nisan. 1901 tarihli kararı için: RGZ 48, 114 vd.

24 RG'in 5. Ocak. 1905 tarihli kararı için: RGZ 60, 6 vd.

Bununla beraber, içtihat bir süre dalgalanmış ve aynı zamanda ceza hukuku bakımından kovuşturma yapılabilmesi olanağının sözkonusu olduğu şeref ve haysiyete yapılan tecavüzler gibi; bu, “*müdahalenin önlenmesi dâvasına benzer*” (quasinegatorisch) “*önleme dâvası*”nın da (Unterlassungsklage), “*aynı olay iki dâvanın konusu olamaz*” (ne bis in idem) kuralı uyarınca tanınamayacağına inanmıştır. Ne var ki, bu sınırlamadan 1927 yılından sonra kesin olarak vazgeçilmiştir²⁵. Gerçekten de, her iki cezanın amaçları birbirinden farklıdır. Suç karşılığı *ceza*, suçluya cezanın çektirilmesi amacını güder. Oysa, *önleme dâvasında* ise, “*ceza verileceğine ilişkin uyarı*” ve *cezanın verilmesi* ise, yargıç tarafından öngörülen ve kendisine uygun davranılması için zor kullanılabilmesi caiz bulunan bir yasağa aykırı hareket edilmesi halinde, bu yasağın yerine getirilmesine yardımcı olurlar.

Bu usûl, Fransız uygulaması tarafından geliştirilen ve ilk bakışta hısım - kavram olduğu izlenimini veren “*astreinte*” kurumundan önemli şekilde farklıdır. Şöyle ki, burada para cezasını mahkeme, icra usulünde alacaklının başvurusu üzerine saptamakta ve cezanın miktarı da, durumlara ve özellikle kusurun ağırlığına göre takdir edilmektedir. Ne var ki, bu ceza, “*astreinte*” te olduğu gibi, alacaklıya ait olmayıp, bir “*zorlama cezası*” olarak Devletin kasasına girmektedir. (Esasen uygulamada bazen, bir önleme dâvasında yenik düşeceğini gören dâvalının, sözleşme ile bir “*ihlâlden kaçınma mükellefiyeti*” ni üstlenmesi ve sözleşmeye aykırılık durumunda, bir “*sözleşme cezası*” ödemeyi vaad etmesi suretiyle, tecavüzün tekrarlanması tehlikesi ortadan kaldırılmaktadır. Bu gibi durumlarda, sözleşmeye muhtemel aykırılık hallerinde, sözleşme cezasının dâvacıya ait olacağı kuşkusuzdur).

Objektif bakımdan hukuka aykırı olan her çeşit davranışta, “*müdahalenin önlenmesi dâvası*”na benzer (quasinegatorisch) bir *önleme dâvası*-nın (Unterlassungsklage) genel olarak tanınması, başka deyişle, özellikle şeref ve haysiyete yapılan tecavüzler ile kişilik hakkına ilişkin diğer tecavüz durumlarında, tecavüzün tekrarlanması tehlikesine karşı bu dâvanın kabulü, “*kişilik hakkının korunmasına ilişkin çok önemli bir gelişim*”i yansıtır. Ancak, bu gelişimin ağırlık noktası, maddî hukuk alanından çok, usul hukuku alanında ortaya çıkmıştır.

Bir önleme dâvası ile, kesin olarak elde edilebilecek sonuca, ihtiyatî tedbir yoluyla, bazı koşullar altında, geçici bir hukukî korumanın sağlan-

25 RG'in 15. Şubat. 1927 tarihli kararı için: RGZ 116 ,151 vd.; BGH'un 21. Mayıs. 1957 tarihli kararı için: NJW 1957, 1319 vd.

ması suretiyle de varılabilir. Burada, mahkeme, para ve hapis cezasına başvurmadan, bazı fiilleri geçici olarak yasaklayabilir (ZPO § 938/f. 2). Özellikle haksız rekabette, bu yola başvurulması olağandır. Ancak bu yol, “kişiliğin korunması”nda, pratik bir önem taşır.

2. Zararı giderim

Eğer bir “kusur” varsa, hakkı tecavüze uğrayan, “zararın giderimi”ni de (tazminat) isteyebilir. Bununla beraber, BGB. “maddî olmayan zararlar” (dommage moral, *mânevî zarar*) için, parasal zarar giderimi (nakdî tazminat) bakımından son derece eli sıkı davranmıştır. Özellikle bedensel bütünlüğe ve sağlığa yapılan tecavüzler, özgürlüğün engellenmesi, bir bayanın cinsel şeref ve haysiyetinin ihlâli gibi, ancak bir kaç istisna durumunda, “malvarlıksal nitelikte olmayan zarar”ın giderimini için “parasal bir zarar giderimi”ne (nakdî tazminat) hükmolunabilir (BGB § 847).

Bununla yetinilseydi, “genel bir kişilik hakkı”nın, haksız fiiller hukuku açısından tanınması boş bir çaba olarak kalacaktı.

“Kişiliğe yapılan tecavüzler”in, özellikle şeref ve haysiyete yapılan saldırıların, tecavüze uğrayan bakımından “malvarlıksal nitelikte zarar”a sebep olabileceği kuşkusuzdur. Ne var ki, “kişiliğin korunması”nın kabulü suretiyle yeni bir ülkeye adım atılmış bulunan, “kişiliğin ihlâli”ne ilişkin tipik durumlarda, zarar, olağan olarak sadece “mânevî zarar” biçiminde doğar. Bunun yanında, dâva açıldığı sırada, sözkonusu “maddî olmayan zarar”ın çoktan sona ermiş bulunduğu durumlar da nadir değildir. Bu gibi durumlarda, tecavüzün tekrarlanması tehlikesi sözkonusu olamayacağı için, açılacak bir “önleme dâvası”nın da reddi gerekecektir. Böylece de, tecavüze uğrayan, tecavüzde bulunana karşı hiç bir istem ileri sürmeden, *tecavüze* ve bunun sebep olduğu “maddî olmayan zarar”ı katlanmak mecburiyetinde olacaktır. Bu durumda ise, bir “kişilik hakkı”nın tanınması, sadece anlamsız, “hoş bir söz”den ibaret kalacaktır.

Bu nedenledir ki, Federal Mahkeme, Anayasa’nın 1. ve 2. maddeleri ile gerçekleştirilmesi istenen “kişiliğin korunması”nı sağlayabilmek amacıyla bu sınırları parçalamıştır. Daha önce de anılmış bulunan “*Erke! Sivari Clayi*”nda²⁶, kişiliğe tecavüzün sebep olduğu “malvarlıksal nitelikte olmayan zarar” için, ilk kez “parasal zarar giderimi”ne hükmolunmuştur. Sonradan, iki önemli prensip kararı ile bu yolda daha da ileri

26 BGH’un 14. Şubat. 1958 tarihli kararı için: BGHZ 26, 349 vd .

gidilmiştir²⁷. “*Erkek Süvâri*” ve “*Sarmaşık Kökü Olayları*”nda olduğu gibi, dâvalının, kendisine, üçüncü bir kişi tarafından sunulmuş bulunan bir malzemedan, reklâm malzemesi olarak yararlanmış bulunmasıyla, tecavüz sadece bir “*ihmal*”den ileri gelse bile, sonuçta “*kişilik haklarının ağırlıklı ihlâli*” sözkonusu ise, “*parasal bir zararı giderim*” (nakdî tazminat) elbette istenebilecektir.

Bir kimsenin resminin kötüye kullanılması ile, başkasının “gizlilik alanı”nın uygun olmayan bir biçimde kamuya sunulması ve şeref ve hayyiyete yapılan tecavüzlere ilişkin birçok başka olaylar için verilmiş çok sayıdaki mahkeme kararı da, bu tutumu onaylamıştır²⁸. Bu konuda, Alman Federal Mahkemesinin içtihadına, kesinlikle, “kökleşmiş bir içtihat” gözüyle bakılabilir.

“*Parasal zararı giderim*” (nakdî tazminat) için, *Coing*’in, *Nipperdey*’in, *Ulmer*’in ve hepsinden çok, 1964 yılında Karlsruhe’de toplanan 45. *Alman Hukukçular Günü* için sunmuş olduğu, karşılaştırmalı hukuk çözümlerini de içeren ayrıntılı bildirisi ile *Stoll*’ün göstermiş olduğu çabalara karşın, bu konuda *derece mahkemelerinde* ve *öğretide* (*Larenz* ve *Bötticher* gibi) hâla kısmî bir direnme göze çarpmaktadır. Ben de, (1960 yılından beri) aynı görüşü benimsemiş bulunuyorum. *Coing* ve *Stoll*’ün kanıtladıkları gibi, BGB § 253’deki düzenleme, *düşün tarihi bakımından* aşılmış ve bulanık düşüncelere dayanmaktadır. Bu maddeden, bir “örnekseme yoluyla uygulama” yasağı çıkarmak için, hiç bir neden sözkonusu değildir. Kişiliğe ilişkin varlıkların ihlâli halinde, “*malvarlıksal nite-*

27 BGH’un 19. Eylül. 1961 tarihli kararı için: BGHZ 35, 363 vd. (**Sarmaşık Kökü Olayı**). BGH’un 5. Mart. 1963 tarihli kararı için: BGHZ 39, 124 vd. (**Bayan TV Spikeri**).

28 BGH’un 10. Kasım 1961 tarihli kararı için: GRUR 1962, 211 vd. (**Düğün Fotoğrafı** (Bir düğün ilânı ile ilgili olarak bir düğün fotoğrafının uygun olmayan bir biçimde yayımlanması)); BGH’un 5. Ocak. 1962 tarihli kararı için: NJW 1962, 1004 (**İki Kişiyi Öldüren Cani**) (Bir sinema röportajında canilere ait fotoğrafların gösterilmesi ile ilgili olarak bir kimseye ait fotoğrafın da kullanılması); BGH’un 5. Mart. 1963 tarihli kararı için: NJW 1963, 904 vd. (**Mahkemeden Haber**); BGH’un 5. Kasım. 1963 tarihli kararı için: VersR 1964, 292 vd. (**Gazeteye ilân vermek suretiyle onur kırıcı biçimde tanık aranması**); BGH’un 8. Aralık. 1964 tarihli kararı için: NJW 1965, 685 vd. (**Prenses Süreyya ile yapıldığı ileri sürülen uydurma konuşma**); BGH’un 26. Ocak. 1965 tarihli kararı için: VersR 1965, 477 vd. (**Gretna Green Olayı**); BGH’un 15. Ocak. 1965 tarihli kararı için: NJW 1965, 1374 vd. (**Bıkmış usanmış Alman prototipi**), BGH’un 12. Ekim. 1965 tarihli kararı için: NJW. 1965, 2395.

likte olmayan zararlar” için bile, “*parasal zarar giderim*”i (nakdî tazminat) caiz gören ve BGB § 253 uyarınca kendilerine dayanılan kanun hükümleri (BGB § 847), “kişiliğin korunması”nın çevresi genişletildikçe, hukuku geliştirici yönde daha da yaygınlaştırılabilir. Reklam amacıyla bir kimşenin adının ya da resminin kullanılmasında olduğu gibi, “*kişisel varlıklar*”da ve “*kişilik hakları*”nda, üçüncü kişilerin ticarî bir yararlanması gözönüne alınırsa, haksız müdahale halinde “*uygun bir kullanma bedeli tutarı*”nda bir karşılık ödenmesi sözkonusu olur²⁹. Bu, “*maddî olmayan bir zarar*”ın karşılığı olmayıp, bir *haksız zenginleşmenin* bedelini teşkil eder ve “kişiliğin korunması”nda, sadece istisna durumlarında yardımcı olur.

3. *Giderme (izale) ve Geri Alma*

Üçüncü bir hukukî tedbir olarak, yine eski “*actio negatoria*”dan geliştirilmiş bulunan, *giderme (izale) talebi* akla gelir. Bu sayede, izin alınmaksızın banda geçirilmiş seslerin sildirilebilmesi ya da izinsiz çekilen fotoğrafların yokedilebilmesi mümkündür. Şeref ve haysiyete tecavüz niteliğindeki iddialarda ise, “*geri alma*” ya da “*düzeltilme*” istenebilir. Bununla beraber, bu gibi durumlarda hangi olanakların sözkonusu olabileceği, özenli bir şekilde kademelendirilmelidir. Belli durumlarda, *ileri sürülen iddianın artık geçerli olmayacağına ilişkin bir açıklama* yeterli sayılmalıdır. Bunun için, haklı çıkarlar gözetilerek öne sürülen iddialarda da, bunların sonradan doğru olmadığı ortaya çıktığında, bu iddiaların geri alınması istenebilir.

IV. Sonuç

Sübjektif hakkın anlamı ile fonksiyonuna ve kişilik hakları ya da genel bir kişilik hakkının Özel Hukuk düzenindeki yerine ilişkin tartışmalara girişmenin yeri burası değildir. Bizim hukukumuzda, sübjektif hakların önemine ilişkin tüm fikirlerde, bu hakları, haksız fiiller hukukunun merkez kavramı haline getirmenin bir abartma olduğunu daha önce olduğu gibi, şimdi de belirtmek isterim. “*Değerler*” (Güter) ve “*çıklarlar*”ı (Interessen), sübjektif haklardan sözetmeksizin, “*zararı giderim*” ve “*koruma davaları*” ile savunmak büyük anlam taşır. “Genel bir kişilik hakkı”na ilişkin *düşünsel bir biçim* (Denkfigur) yardımı ile, Alman “haksız fiiller

29 BGH’un 8. Mayıs. 1956 tarihli kararı için: BGHZ 20, 345 (353, 355). Frankfurt OLG’in 10. Haziran. 1965 tarihli kararı için: NJW 1966, 254 vd.

hukuku'nun teknik yapısına göre, "kişiliğin korunması"nı sağlayan nedenlerin neler oldukları yukarıda açıklanmıştır.

Hukukî gelişimin bu sonucuna göz atılırsa, bir kimsenin kişiliğinin tecavüze uğraması ya da kişisel ilişkilere müdahalede bulunulması halinde, "genel hükümler" yoluyla bir korumanın mevcut olduğu görülür. Kişinin hayatı, sağlığı, özgürlüğü, kendi başına karar verme özgürlüğü, şerefi, adı ve resmi korunmuştur. Bundan başka, kişinin "gizlilik alanı" ve "kişisel davranışları" da, izinsiz sızmalara, gözetlemelere, saptamalara ya da kamuya teşhir etmelere karşı koruma görmüştür. Bir kimsenin "kişilik portresi"ni kamuya karşı tanınamayacak duruma sokan haksız bir davranışa karşı savunuda bulunulabilir. Başkalarının haklarına, düşünceyi özgürce açıklama hakkına ve kamunun bilgi edinme ve eleştiriye ilişkin çıkarlarına karşı, kişiliğin korunmasının sınırlarını "değerler ve çıkarların tartılması" (Abwaegung der Güter und Interessen) belirler³⁰. Hukuka korunacak "kişisel değerler çevresi" sınırlanmış değildir. Özellikle, teknolojik gelişimden türeyen yeni tecavüz olanakları, yeni koruma gereksinimleri ortaya koyabilir.

Kişilik hakkının korunması çerçevesinde, belirli "kişisel değerler" öylesine sağlamlaşmıştır ki, bunlarda, geleneksel sübjektif haklar anlamında bir "değerler düzeni"nden (Güterzuweisung) sözedilebilir. Ad ve resim üzerindeki hak, konuşulan sözü banda alma hakkı, yaratıcının (fikrî hak sahibinin) kişilik hakkı ya da mahrem mektuplar ve özel notlar üzerindeki haklar, sadece "koruma ve zararı giderim davaları" ile değil, fakat üçüncü kişilerin bu haklardan izinsiz yararlanmaları durumunda, *sebepsiz zenginleşmeye ilişkin talepler* ya da kötü niyetle yapılan tecavüzlerde, "elde edilen kazancın geri verilmesi" talebi ile de (BGB § 687/f. 2) korunurlar.

BGB'nin kabulünden bu yana gerçekleştirilmiş bulunan, "kişilik haklarının korunması"ndaki genişletme, sadece *korunan değerler çevresinin büyüütülmesi* ve *bunların kavramsal tanımlarının düzeltilmesi* ile kalmıyor. Ayrıca, *koruyucu önleme davası*, *geri alma davası* ve manevî zararlarda, *parasal zararı giderimin kabulü* gibi, hukukî tedbirlerin geliştirilmesi de önemli bir rol oynuyor.

30 Alman Federal Mahkemesi, hasta kâğıtlarının ve sigortaya ait tnatlayıcı belgelerin güvenirligine ilişkin bir kararında (BGH'un 2. Nisan. 1957 tarihli kararı = BGHZ 24, 72 vd. [78]), yukarıda değindiğimiz, kararlar ile Kanundaki ve uygulamadaki değerdendirmelere dayanılarak, "genel hükümler" den faydalanılmak suretiyle "kişiliğin korunması" ile ilgili gelişme ve sınırlamaların nasıl temkinli bir şekilde yürütüldüğünü mükemmel bir şekilde açıklamıştır.